

- консолідації суспільства соціально-культурні аспекти: Збірник наукових статей). – Leidykla „Technologija“, K. Donelaičio g. 73, 44029 Kaunas, 2012. – С. 45–54. ISBN 978-609-02-0487-0. – Access mode: https://issuu.com/disertacija/docs/mt_2012_socialiniu_mokslu_fakulteta
2. Longman Dictionary of Contemporary English. – access mode: www.longman.com
 3. IBM: Intellectual property licensing: open new revenue opportunities with IBM intellectual property. – Access mode: https://www.ibm.com/ibm/licensing/ip_management.html

ТВОРИ ВУЛИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ОБ’ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: ПРАВОМОЧНІСТЬ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ

Карлова О.В.,

магістрантка економічного факультету

Бабенко В. А.,

к. і. н., доц.,

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

м. Дніпро, Україна

У сфері інтелектуальної власності є об’єкти авторського права, які до сьогодні залишаються малодослідженими. До таких об’єктів, серед інших, відноситься проблема захисту авторського права на стріт-арт, або твори вуличного мистецтва. Як відомо, Закон України «Про авторське право та суміжні права» до об’єктів авторського права відносить твори у галузі науки, літератури та мистецтва, виражені в будь-якій об’єктивній формі. Отже, об’єктом авторського права може бути твір, що має певні, встановлені законом, ознаки: а) творчий характер; б) вираження у будь-якій об’єктивній формі[5]. То ж чи відноситься стріт-арт до означених об’єктів авторського права?

В останні роки з’явилися публікації присвячені стріт-арту, історії виникнення, найвідомішим його представникам та різноманітним формам вираження. Але, вони в більшій мірі мають публіцистичний характер та не дають відповіді на запитання: як художникам, що розмальовують вулиці

довести, що це саме вони намалювали певний твір, захистити його від знищення та сторонніх зазіхань, тим більше не розглядають питання комерційного використання творів стріт-арту. Самі автори вуличного мистецтва довгий час не замислювались над проблемою охорони та захисту своїх об'єктів права. Навіть найвідоміший сучасний стріт-артер Бенксі вважав, що: «Авторське право для невдах». Але у 2018 році Бенксі подав позов до суду на міланський музей «Mudec», щоб захистити свої авторські права і виграв справу[1]. Тому питання правомочності охорони та захисту авторських прав для творів вуличного мистецтва є дуже актуальним. Але наукових розвідок на цю актуальну тему майже не існує.

Найчастіше до дослідження цієї проблеми звертаються юристи практики. Саме на сайтах юридичних компаній можна знайти інформацію на цю тему. Наприклад, київські юристи Катерина Заславська та Арсен Бучковський у статті «Бенксі, Гамлет та стріт-арт. Як правовласнику захистити мурал» в деякій мірі висвітлюють питання захисту авторського права на подібні об'єкти в Україні. Реальні випадки звернень стріт-артерів різних країн до судів, з метою захисту своїх прав описує також викладач кафедри інтелектуальної власності Лондонського університету Енріко Бонадіо у своїй статті «Graffiti, street art and copying»[8].

Щоб науково дослідити дані об'єкти права, необхідно дати визначення поняттю «стріт-арт». Стріт-арт (вуличне мистецтво) – це незвичний напрям мистецтва, яке можна побачити в громадських місцях. У творах художників стріт-арту вулиця використовується як головний елемент для усвідомлення значення цих робіт. Тобто вулиця стає матеріалом та контекстом мистецтва [6,с.13]. До найрозповсюдженіших форм вуличного мистецтва можна віднести: графіті (написи), малюнки на стінах, трафарети, мурали, стікери, постери, інсталяції, теги, 3д малюнки й т.д.[2]. Цей список не є вичерпним, тому що стріт-арт динамічно розвивається й постійно виникають нові його форми. В Україні, наприклад, набирають популярність мурали, їх часто можна побачити на багатоповерхових будинках у великих містах. Загалом

існує безліч визначень мистецтва стріт-арту, адже майже кожен художник чи мистецтвознавець прагне дати своє тлумачення. Проте, головною відмінністю від інших напрямів є виконання творів і їх знаходження у рамках вуличного простору.

Як бачимо, подібне тлумачення творів вуличного мистецтва жодним чином не протирічить законодавчому тлумаченню поняття твір. «Твір - це результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо, незалежно від його призначення, художнього рівня виражений у певній об'єктивній формі»[5]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» а також ЦК України не включає твори вуличного мистецтва до переліку об'єктів авторського права. Але, зважаючи на те, що вони мають творчий характер та об'єктивну форму вираження, їх можна віднести до пункту: інші твори, пункту, який був внесений законодавцями саме для нових творів мистецтва, що постійно з'являються у сучасному світі[5, 7].

Усі роботи вуличного мистецтва безумовно мають матеріальну форму та є результатом творчої діяльності, саме тому їх можна вважати творами мистецтва та захищати авторськими правами. Згідно до законодавства, авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення, а для виникнення цього права не вимагається реєстрація твору. Тому кожен стріт-артер, після створення свого малюнку автоматично отримує на нього авторське право. Але авторське право на твір (як нематеріальний об'єкт авторського права) не завжди збігається з правом власності на матеріальний носій, в який втілено твір. І це особливо актуально для творів вуличного мистецтва. Авторам творів вуличного мистецтва слід розуміти, що на матеріальний носій, в який втілено твір, може існувати окреме право власності, право користування (оренди) тощо, але не авторське право. Своїми графіті, розписами вони прикрашають зазвичай стіни будинків, підприємств, дороги, паркани, які є приватною або комунальною власністю. Тому власники цих об'єктів можуть знищити ці твори будь-якої миті. Таке

трапляється доволі часто, і автори не завжди квапляться захищати свої права та йти до суду, хоча є й виключення.

В українській юридичній практиці відбувся інцидент порушення авторських прав на твір стріт-арту, який завершився судом. 25 липня 2013 року була зафарбована робота «Коліївщина: Страшний суд» художника Володимира Кузнецова, без його відома. Твір був створений на стіні Мистецького Арсеналу для виставки «Велике і Величне», однак директорка інституції наказала його зафарбувати, не повідомивши про це автора. Художник подав позов до Печерського суду стосовно порушення авторських прав та моральної компенсації. Суд лише частково вдовольнив позов, призначивши відшкодування у розмірі 1 тис. грн[4]. Це один з небагатьох випадків, коли митець поборовся за свої авторські права.

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» СТ.12 пункт 2 сказано, що власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору мистецтва, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування авторові твору викупити його, за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Коли збереження цього об'єкту неможливе, то авторові мають дозволити зробити копію твору у відповідній формі[5]. Для творів вуличного мистецтва найбільш прийнятною копією є фотографія твору. Тому райтерів мають попереджати про знищення об'єктів, де намальовані їх роботи. А для того, щоб це зробити треба знати ім'я чи псевдонім художника.

Але як же райтеру, інша назва стріт-артера, захистити свої права на власний твір? Тим більше, що характерною рисою для творів вуличного мистецтва є анонімність авторів. Звичайно, краще підписувати свої роботи і робити це потрібно правильно. Для захисту авторських прав, як відомо, існує спеціальний знак їх охорони. Цей знак складається з латинської літери «С» у колі, імені автора та року створення твору[5]. Закордонні стріт-артери приховують свої імена, будуючи на цьому власний маркетинг. Так, найвідоміший стріт-артер Бенксі не розкриває свого справжнього імені, його

прикладу слідує й інші митці: JR, Invader, Blu, ВКfoxx[3, с.443]. Натомість українські райтери, або зовсім не підписують своїх робіт, або вказують справжні імена: Гамлет Зінківський, Гео Лерос, Ксенія Шляхтина, Віталій Талько. Зараз на деяких творах вуличного мистецтва вже можна побачити знак авторства та ім'я художника, що означає початок формування культури захисту авторських прав на твори вуличного мистецтва.

Від наявності або відсутності підпису стріт-артеру залежить також строк дії авторських прав. Згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право діє усе життя автора й 70 років після його смерті, якщо він вказав ім'я (ст.28 пункт 2), і лише 70 років від моменту створення, якщо твір є анонімним чи підписаним псевдонімом (ст.28 пункт 3)[5]. Окрім цього, райтерам належать як майнові так і немайнові права авторства. Згідно СТ. 438 та 440 ЦК України, вони можуть дозволяти використовувати свої твори та перешкоджати їх неправомірному використанню[7]. Цими правами можна користуватися й для комерціалізації своєї творчої діяльності. Але, українські стріт-артери поки що рідко користуються своїми правами, можливо тому, що недостатньо знають про охорону та захист власних авторських прав. Тому національна система інтелектуальної власності має розробити механізм урегулювання питань щодо творів стріт-арту, їх охорони та захисту.

Список використаних джерел:

1. Бэнкси впервые подал в суд за нарушение его авторских прав. OutStyle – портал для хіп-хоп товариства. 2019. URL[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://outstyle.org/news/byenksi-vpervye-podal-v-sud-za-narushenie-ego-avtorskih-prav>
2. Виды и стили стрит-арта. Crossarea - проект для прихильників стріт-арту.2018. [Електронний ресурс].РежимдоступуURL:<https://crossarea.ru/street-art/vidy-i-stili-strit-arta/>

3. Гомперц У. Непонятное искусство. От Моне до Бэнкси. Москва: Синдбад,- 2016.- 464 с.
4. Кузнецов В. Судовий позов у справі щодо знищення твору "Коліївщина: Страшний Суд". Цензура. Українська правда. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<https://life.pravda.com.ua/columns/2017/09/27/226667/>
5. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Хан-Магомедова В. Граффити. Street Art. : Ridero, 2018. 170с.
7. Цивільний кодекс України. Книга 4. Право інтелектуальної власності. Ст. 438, 440 : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44.ст.356.
8. Граффити, стрит-арт и авторское право[Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://streetartinstitute.com/review/perevod_statyi_enriko_bonado/

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТОРІН ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ ПРОДЮСЕРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Кізлевич Аліна Анатоліївна
Студентка юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Доволі часто представники креативних індустрій, приділяючи основну увагу процесу творчості, не мають достатньо часу, знань для навичок для просування, популяризації та комерціалізації результатів своєї інтелектуальної діяльності. Маючи на меті вирішення такої проблеми, вони звертаються до продюсерів – осіб, які фактично покликані бути посередниками між творцем та третіми особами та вирішувати різноманітні організаційні та фінансові питання. Правовою підставою виникнення таких відносин виступає продюсерський договір. Слід зазначити, що ця категорія не знайшла закріплення у законодавстві, і більше того взагалі не згадується у